

Hans Poulsen Resens første prædiken over de forordnede bededage ifm. truslen fra trediveårskrigen

Taler

Hans Poulsen Resen
Biskop

Dato

5. marts 1639

Omstændigheder**Prædikentekst:**

Matthæusevangeliet kapitel 24, vers 1-15.

Hans Poulsen Resen skrev denne prædiken, samt to yderligere bededagsprædikener da Trediveårskrigen begyndte at true Danmark igen i slutningen af 1630'erne. Man indførte i den forbindelse ekstraordinære bededage som forholdsmiddel.

Prædikenerne var tiltænkt bededagene, men da Resen var død året før, blev de aldrig holdt.

1

Indgang.

I Mose 5. Bogs 18. Capitel / fra det 15. Vers til Enden / er en merckelig
5 Prophetie / om dend store Prophet / Messia Christo / som Moses hafuer
antegnit / baade med sine / oc Guds HERrens egne Ord besynderlig.

Til denne Prophetie gafs Aarsag / at Folcket paa dend besynderlige Forsamlings
Dag / hos Horeb Bierg / holt an oc beklagede sig / at det kunde icke saa
10 ydermeere taale sin Guds egen Røst / eller see fremdeelis dend store Ild / paa det
de icke skulle døe der aff.

Paa denne Aarsag følger det / at Gud gaff det Mact / de kunde vel saa skiude sig
fra Mose Low / til dend HERris JEsu Evangelium: Huilcken Gud maatte
15 opvække derfor / som kunde vorde Mose lijg i nogle Stycker / men i fleere wlijg.

Denne Christus skulde opveckis af Folcket sielf / et sant Menniske / som ocsaa
skulde tale HERrens Ord troligen / med større Myndighed til med / endoc naar
det gielte paa visse Straff: Dersom nogle foractede de Ting hand spaade at
20 skulde skee: Eftersom hand skulde icke nogensinde slaa seyl / som de falske
Propheter / der vare Affguds Dyrckere.

Saaledis kom da CHRistus omsider i Tjidsens Fylde / endocsaa efter denne
25 Prophetie / som var Davids Søn / Abrahams Søn Mat. I.V.I, af dend hellige
Jomfru Maria etc. V. 18.

Oc denne kientis GUD Fader sielf ved for sin elskelige Søn Matt. 3. V. 17. Saa
som hand siden udraabte hannem at skulde höris uden Vndskyldning / paa det
30 hellige Bierg / Matt. 17. V. 5. huilcken Vdraabelse igientagis 2. Pet. I. V. 17.

Denne var dend der paa det troligste i Guds Huus udtolckede GUDs Villie / oc
dend allereeniste Religion oc Dyrckelse / som alleeniste er fornøden til Salighed:
Oc var dend visseste Spaamand i alle de Ting som hand skulde klarlig
35 prophetere om: Icke anderledis end Moses ocsaa talede om de tilkommende
Ting Deut. 33. I Israels Børns Velsignelse / lidet for sin død paa Nebo Bierg cap.
34.

Om samme Lignelse medlem Mosen oc Christum talis i Johannis Evangelio cap.
40 I. V. 17. 18: Lowen var giffuen ved Mosen / Naaden Sandheden er blefuen ved
Jesum Christum. Ingen hafuer nogen tijd seet Gud: Den Eenbaarne Søn / som
er i Faderens Skiød / dend hafuer forklarit det.

Oc herudofuer paaminder Apostelen strengeligen / alle hellige Brødre / at de
45 skulle gifue act paa Christum med største Flijd / til de Hebreer cap. 3.V.I:
Leggendis en trohiertig Formaning der til / at huer for sig skulle høre hannem
betijmeligen oc ideligen / saa de icke forhærde deris Hierter / eller friste hannem
til Vrede / paa det retferdeligste oc visseste / for deris Synders skyld som icke
vilde troe de Ting som aff hannem ere spaade. Oc hos denne Formaning legger
50 hand ocsaa en faare streng Trusel om udslettelse fra dend salige Huile / ocsaa
efter denne Verdsens Ende / der sammesteds cap. 4. fra det I Vers / etc:
Huilcken udslettelse huorsomheldst der vil undsly / hand haffuer fornøden at
fremtræde med fuld Tillid til Naadestolen / paa det hand kand finde oc
bekomme Barmhiertighed af Naade med betimelige Redning / ibid. V. 16.

55 Saa hør det ocsaa besynderligen derhen / iblant andre faare mange Ting / det
som dend samme Apostel oc ypperste Præst Christus JEsus sielf spaade saa
strengeligen / nest for sin villige Død for vore Synder / baade om Jerusalems
Ødeleggelse / for alt for stor Halstarrighed / saa oc om dend forskreckelige
60 Verdens Ende.

Saadant er det som findis antegnet hos Matthæum i det 22 Cap. Huor Christus ligesom for en Valet-Prædicken der hand endede sit Apostels Embede paa
65 Jorden / efter hand hafde viijst sit Bryllup / som dend Kongelige Søns at skulle
foractis / førend hans Wvenner skulde strengeligen myrdis / oc deris Stad
opbrændis til med V. 7: Setter derefter / huorlunde dend skulde udjagis omsider
/ der icke hafde iført sig Bryllups Klæder / i det Giestebud / som dog siden
skulde blifue ved / at hand motte udkastis i det udvortis Mørcke / huor der skal
70 være graad oc Tendergnidsel V. 12.13.

Icke anderledis ere heller de Ting at acte som følge strax derpaa cap. 23. Huor
hand siger atter / som en sand Prophet /at fordi Jøderne hafde motvilligen
foractit hans Tienere / iblant andre grofueste Synder / da skulde deris Huus
75 derfor forladis dem øde / huilcket de af Guds Huus hafde / som forvende
Folck / giort til deris eget Huus / v. 38. Oc det ved den ynckelige Jerusalems
Ødeleggelse / endocsaa førend Verdens ende skulde komme / efter deres
Efterkommeres mangfoldige Synder til med / paa huilcken Tijd alle Folck
omsider / oc saaledis Jøderne iblant andre til med / enten de vilde eller icke /
80 skulde bekiende oc lofue saadan en Prophete / som saaledis var kommen i
HErrens Nafn / V. 39.

Om begge stycker / forstaa Jerusalems Ødeleggelse / oc Verdens Ende / handler
Christus vijtløftig derpaa i det 24. Capit. Fra Begyndelsen / som hand nu var
85 bered til Døden for dend gandske Verdens Synder / saa som vi det i Dag skulle
betracte: Ligesom hand fornemmelig handler om det Andet Stycke / som er
Verdsens Ende / først hos Lucam i det 17. Cap. Fra det 20. Vers / til det 34.
Som I skulle / med Guds Hielp / saa i Morgen at høre: Oc siden fremdeelis om
det samme / fra det 34. Vers i samme Capittel til Enden. Oc fra det 18 Capittels
90 Begyndelse til det 9. Vers / huilcken Text vi ville i lige maade eenfoldeligen
forklare for Tredie Dags Prædicken.

Oc det ville vi giøre altsammen i disse sidste / allerverste oc allerfarligste Tider /
til at betijmeligen rette vort Lijf oc Lefnet / i det vi i Tijde frycte for Guds Vrede
95 / som skal aabenbaris paa Verdens ende forvist / huis Time er wvis / endog saa
faare mange Synder blifue stedse ved: Saa vel som ocsaa en huen til salig
Advarsel / at hand varer sig som Mact paaligger / for saadanne grofue Synder
allermest / saa fremt hand ellers vil finde Naade i betimelige Tijd / til Guds
Nafns Ære oc sin ævige Salighed. Amen.

Første Dag.

Matth. 24.

105

V. 1. JEsus gick bort af Tempelen / oc hans Discipæ ginge til hannem / at de vilde vise hannem Tempelens Bygninger.

110

V. 2. Da sagde JEsus til dem / see I icke alt dette? Sandelig siger jeg eder / her skal icke ladis Steen paa Steen / som ey skal nedbrydis.

115

V. 3. Men som hand sad paa Oliebierget / ginge hans Disciple i eenrom til hannem / oc sagde / sig os / naar skal det skee? Oc huad Tegn skal der være paa din Tilkommelse oc Verdens Ende?

V. 4. Oc JEsus suarede / oc sagde til dem / Seer til / at der bedrager eder ingen.

V. 5. Thi der skulle komme mange i mit Nafn / oc sige / jeg er Christus: oc de skulle bedrage mange.

120

V. 6. Men I skulde høre Strid / oc ryckte om Strid: Seer til / I forfærdis icke. Thi dette maa altsammen skee: Men Enden er icke end da.

125

V. 7. Thi et Folck skal opreise sig imod et (andet) Folck / oc et Kongerige imod et (andet) Kongerige / Oc der skal være Hunger oc Pestilentze / oc Jordskel allevegne.

V. 8. Men alle disse Ting (skulle være) en begyndelse til stor smerte.

130

V. 9. Oc da skulle de henantvorde eder til trengsel / oc slaa eder ihiel: Oc I skulle hadis aff alle Folck / for mit Nafns skyld.

V. 10. Da skulle mange forargis / oc forraade huer andre indbyrdis / oc hade huer andre indbyrdis.

135

V. 11. Oc der skulle da mange falske Propheter opreise sig / oc de skulle forføre mange.

140 V. 12. Oc efterdi at Wretfærdighed hafuer da saait ofuerhaand / da skal
Kierlighed blifue kold i mange.

V. 13. Men huo som blifuer varactig indtil Enden / hand skal blifue salig.

145 V. 14. Oc dette Rigens Evangelium skal predickis i dend gantske Verden / til et
vidnisbyrd ofuer alle Folck: Oc da skal Enden komme.

Efterad vor HÈrre Christus hafde handlit i det gandske nest forgaaendis 23.
Cap. / som for en Valet af sit Prædicke-Embede / etc. Paa Tijszdagen / som
150 dend kaldis / eller dend tredie Dag i Dimmeluge / om Mose Lærdoms
Myndighed / som var endnu forhaanden / endocsaa under de Skrifftkloge oc
Pharisær: Oc Folcket ellers skulde ødelggis oc deris Huus forstyrri: Da gick
hand ud aff Templen imod Aftenen / oc reyste til Olie-Bierget efter sin
Sedvane: Ligesom Moses / der hand hafde fuldendit sit besuærligste Embedis
155 troligste Arbeyde / forføyede sig hen op paa Nebo Bierg / der hand nu strax
skulle døe / Deut. 34. V. I.

Men nu hafde Christus sagt i det 22. Capittel at det Jødernis Huus skulle leggis
øde / oc i det 23. Cap. At det skulle blifue forlat fra dend forrige
160 Guddommelige bestermelse / oc saaledis forderfuis til grunde.

Det siuntis Apostlerne underligt / for de ny Bygninger som hafde kost saa
meget / oc vare saa stercke / af besynderlige Steene / som ellers icke mange steds
vare at finde / som det skrifuis hos Marcum i det 13. Capittel versu I.

165 Thi endog Propheten Haggæus udi sin Propheties Bogs 2. Cap. Gifuer tilkiende
/ at dette andet Huus / som var opbyggt efter det Babyloniske Fengsel / var icke
at ligne udi Mayestet oc Herlighed / med det Huus / som Salomon i Fordum
Dage hafde opreyst: Dog hafde Herodes / en Konge aff fremmed Byrd / forøget
170 oc beprydet / for en stadtz oc til sin egen Berømmelse / Templen som hand
hafde fundit for sig / oc var det Andet efter de vare komne fra Babylon / som
Esdræ 5. v. 2. oc det i 8. Aars Tijd ved ti Tusinde udvalde Konstner Mænd /
som Josephus oc Hegefippus det hafuer beskrefuit.

175 Men det hafde den Tyran oc det Jødiske Folckes hellige Tienistes oc Religions
aabenbare oc afsagt Fiende giort / at det kunde være et synderlig Miraculum
Mundi, der ald Verden skulle forundre sig paa: huorudofuer andre formeente /

at det skulle blifue et ævigt Verck / endocsaa noget nær efter Guds egen
180 Forjettelse om det Jødiske Folck / samt deris Tempel oc Guds rette Dyrckelse
tillige / i dend Første Kongernes Bogs 8. Cap. V. 13. Oc Psalm. 132. Versu 14.
Luc. I. V. 72.

Dette bevegte Disciplerne / at en af dens hafuer sagt derfor: Mestere / see
185 huilcke Steene her ere / oc huilcke Bygningerofuer alt. Huorfore Jesus suarer
baade hannem oc dem alle paa Veyen / at det altsammen / endog det siuntes saa
meget oc Mægtigt / som de Ting der Gud icke behagedis / baade for hans skyld
som det hafde ladit giøre / oc Folcket self fornemmelig / skulde / førend mand
tænckte derpaa / nedbrydis / oc aldeelis ødeleggis / saa forskreckeligen / at end
190 dend gandske Verden skulde siunis at falde derved / oc Folcket at misztuile
tilmed: om huilcket meere er at see i det Evangelio som indfalder dend 10
Søndag efter Trinitatis af Lucæ Evangelii Bogs 19 Capitel fra det 41 V. indtil
Enden.

195 Saaledes er ald Stadtz som mand vil lade sig see oc tycke aff / Gud ubehagelig /
eftersom hand oc icke kand lide unyttige Bekostninger / dog det ellers kunde
siunis at skee til hans ære / men lofuer alleniste de ting som ere fornøden i det
udvortis / med dend indvortis Tro oc trygge Dyrckelse i Religionen uden
Bedrægerj: Huilcket Aarons Exempel med sin Guldkalf klarligen lærer Exod. 32.

200

Men som Christus nu sad paa Oliebierget (huorfra hand ocsaa siden opstigede
til sin Fader / der hand hafde velsignit sine Apostler / som fulde hannem did /
Lucæ 24. V. 50. &c.) Da ginge 4. af Disciplerne til hannem / som vare Petrus oc
205 Jacobus oc Johannes oc Andreas, huilcke oc ellers blefue særdeelis tagne med /
Marc, 13. V. 3. oc det ligesom udi Eenrom / paa det de skulde icke beføris hos
andre / som det skeede Stephano i Apostlernis Gierningers 6. cap. V. 14. &c., at
spørge sig fore om Tegn oc Tijd / baade anlangendis Ødeleggelsen / som hand
nu saa vist hafde spaat om aldeelis at skulle skee / endocsaa Tempelens i sig selfff
210 / endog det at lade sig mercke med / var saa heel farligt: Saa oc om dend HErris
Tilkommelse til Verdens Ende til med.

Thi de vare / med dend gemeene Mand tillige i dend Meening / at Tempelen
med Staden kunde icke ødeleggis førend denne skabte Verdens almindelige
215 glimrende oc skinnende Tempel gandske undergick oc ødelagdis / oc
herudofuer sætte de Spørszmaalet om Tempelens ødeleggelse oc Verdens Ende

tilhobe / huilcket de ocsaa negsten gjøre Actor. 1. v. 6. Thi Fornuften fatter icke
de Ting som skee skulde i dend Himmelske vor HErris JEsu Christi Ære /
220 huilcke ocsaa ofuergaar saa meget alle de Ting der ere under vor Sind oc Fornuft
/ saa de icke kunde lignis der ved.

Saa hafde de da spurt jo om tuende ting tillige: Men JEsus suarede om huert for
sig afskilligen / oc om det ene efter det andet nogensinde / ved det
225 efterfølgende.

Oc for det Første spaaer hand om Tempelens endelige Fald oc Ødeleggelse indtil
det 10. Vers: paamindendis oc undervijsendis dennem troligen / at de skulle icke
end sielff bedragis af nogen / endocsaa efterat de hafde faaer den Hellig Aands
230 første Grøde / huor til de ocsaa skulle opholdis fremdeelis Aandeligen / oc af
Gud sielf.

Aarsager huorfore de saa flitteligen skulde vocte sig / oc være saa ret Snilde som
Slanger / legger hand der til / ligesom allervisseste Tegn til dend efterfølgende
235 Ødeleggelse / iblant huilcke denne er dend Første / at der skulle komme i hans
Nafn / oc som i hans sted / andre icke saa / saa som Theudas efter Judam
Galilæum, Actor. 5. v. 36. Item dend Ægypter / Act. 21. V. 38: Foruden andre
Josephus skriffuer om der hand taler om de gamle Ting oc den Jødiske Kriig: at
her inted skal meldis om Simone Mago, som dend store Guds Kraft. Act. 8. v. 9.
240

Her er at acte huad Christus spaade tilforn om saadanne Johan. 5. v. 43: huor de
sigis at komme i deres eget Nafn / fordi saa de komme frijvilligen / oc hafue
ingen Guddommelig enten Kald eller sendelse: Saa vel som ocsaa Hedningernis
245 Apostel Paulus derefter 2. Thess. 2. v. 10. 11. &c: Saa dette er disz mindre at
undre sig paa / efterdi Sathanas sielfuer forvandler sig endocsaa til Liusens Engel
/ som Paulus siger 2. Cor. 11. Versu. 14.

Disse skulle bedrage mange med saadant optænckt Skin oc Skiul / sampt deris
250 bedrægelige Løfter / oc efter gjorde de Mirackler / icke alleeniste / efter Guds
retferdige Dom / af de vantro Jøder / fordisaa de icke vilde annamme dend
sande Messiam: Men endocsaa af dennem som nu troede paa CHristum / saa de
skulde henge ved saadanne til deres Timelige oc ævige Forderfuelse.

255 Saa skulde derfor Apostlerne oc andre Troende / som paamindte oc advarede

tilforn / at tage sig flitteligen vare / at de icke endocsaa selfuer / naar de saa
manges Affald oc Forførelse / skulle gaa efter saadanne / enten udi Hiertet /
eller med Legemet / oc derudofuer begynde at forstyrri i deris Tro / oc tæncke
260 med allerstørste Fare paa Affald / oc saaledis begifue sig uforsicteligen i deris
oprørste Forsamling.

Efter denne første Aarsag / oc Jerusalems Forstyrrelsis Tegn / sætter CHristus
dend anden / som var Krijg. Thi de skulle høre Krijg nærværende / oc som
265 forhaanden / een efter anden / om huilcke Joseph melder i 6. gandske Bøger:
som varede saaledis meere end udi 30. Aar / under Landsherrerne Cumano,
Felice, Festo, Albino, Floro, &c.

Der skulle icke end heller da fattis Rycete om Krijg / der stode for af Syria, oc de
270 Romere sielf indtil Vespasianum, oc hans Søns Titi tilkommelse.

Oc endog disse Krijg skulle blifue Grusomme / dog vilde hand icke at hans
Apostler skulle forferdis oc forstyrri for meget derofuer / saa de disz mindre
unden Redsel skulle lære / at saadant burde aldeelis at skee for Jødernes Synder /
275 indtil dend endelige baade Tempelens oc Folckets Ødeleggelse / som skulde skee
langt der efter / af Guds retferdige Beslutning: oc imidlertid berede sig
taalmodeligen til at lijde endocsaa besuærligere Wlycke som vilde paafølge.

Thi Christus befaler icke her en Stoisk Wbevegelighed / men hand udkrefuer af
280 sine Apostler et frijt oc uforsagt Mod / paa det de skulle icke forfærdis oc
forstyrri naar de hørde Rycete om Krijg oc anden ofuer hengendis Wlycke / saa
at de derudofuer skulle falde fra Troen / oc blifue Dofne oc efterladende i deris
Bestilling oc Embede om huordan Sinds forstyrrelse / Forfærdelse / Banghed oc
Wrolighed der talis Exod. 19. V. 16. Johan. 7. v. 5. Luc. 24. V. 37.

285 Men Aarsagen huorfore Disciplerne icke saa gandske skulle forstyrri / gifuer
hand denne / for alt dette skulde tilforn skee eftersom Menniskerne sielf icke
omskiffte deres forhærdede Sind: Saa som det er fornøden der kommer
Forargelse / naar Menniskenes Ondskab icke holder op / Matt. 18. 7.

290 Oc det bør sig Kettere at være / for de mange der læder Fornufften raade
skadeligen 1. Cor. 11. V. 19.

Thi saadanne Ting hendis icke wbetenkende oc ligesom i Fleng / men GUD

effter den retferdige Dom hiemsøger Menniskenes Ondskab met dem / oc efter
sit saare forstandige oc forsictige Raad / efterlader oc tilbeder saadane Ting:
Eftersom hand veed aff saadanne onde Ting at udlocke større Got / som er de
Godis nyttelige Prøfuelse / men de Ondis fortiente Straff.

300

Efter denne trohiertige Paamindelse / den tredie Aarsag her til: At det Hedenske
Folck / som med samlede Haand oc Sind / skulle opreyse sig allevegne imod det
jødiske Folck ofuer alt: Oc denne Verdens Rigis Første sielff til med / imod
Guds Rige / som da kunde være udi Apostlerne sielff oc deris Disciple / til at
305 plante den første Kircke / oc det paa det suareste.

Saa begyndte da den Tuist / udvortis ocsaa / strax efter vor HErris Opstandelse
/ dersom dend Helffuediste Cerberus var fortørnet for hans Nedfarelse til
helfuede.

310

Oc saaledis blef der Hunger til med / aff Dyr Tijd / under Keyser Claudio, &c.
Huilcken Propheten Agabus haffde spaaet om tilforn at skulle komme ofuer
gandske Jødeland / Act. 11. V. 28.

315

Thi saadan dyr Tijd pleyer altid at følge med Krijg / oc være hendis ufraskillige
Følgesuend eller Daatter / efftersom Ating ødis ved Krijg / oc de fleeste
Indbyggere bliffue forjagede fra Huus oc Hiem / Biering oc Næring / oc stoer
Krigsmact fortærer alle Indkom / saa der endeligen maa følge mangis Hunger oc
Sulf deraff.

320

Men aff Apostlernes Gierninger / oc Apostoliske Sendebreffue / er det vitterligt
/ de Christne til Antiochiam komme Brødrene / som vare hemmeligen i Judæa,
i den Hungers Tijd til hielp / Actor. 11. V. 29. 30. Saa vel som ocsaa Paulum oc
Barnaban paa atskillige Steder at haffue sanckit Almisse iblant Hedningene som
325 vare omvendte til Christum / at sende oc forskicke til de hellige udi Jerusalem /
Rom. 15. V. 25. I. Cor. 16. V. 32. Cor. 9. v. 3.

330

Aff / oc paa denne Hunger er følger Pestilentze / huilcke tuende Hoffuet Plager
til hobeføyes med Suerdet / Jerem. 37. Vers 8. Saa at Pestilentze derforre monne
være den anden allerskadeligste Krigens Datter.

Men udi gamle Dage vare Pestilentze en sielden Ting / huorudoffuer de
regnedis blant de Ting / som vare Varetegn for store Plager: Huilcke effterdi saa

- 335 de paa disse Tjider imod Verdens Ende ere mangfoldigere oc ideligere / da
henførís de aff mange til lutter oc idel Naturlige Aarsager: Huilcke dog hafue
deris Oprindelse aff en Ofuevettere oc første Aarsag / som er / Guds Vrede aff
Himmelen / ofuer Menniskernis Synder Num. 14, 20. 2. Sam. 24, 13. Rc.
- 340 Der vare ocsaa derforuden ideligere jordskiell paa atskillige Steder / om huilcke
Josephus melder noget lib. 7. om dend jødiske Krijg / dog mand icke
almindeligen aff act derpaa / effter de begge Jordskeel om skeede baade i vor
HErris Død / Matt. 7. v. 51 oc Opstandelse fra de Døde Matt. 8 V. 2.
- 345 Oc disse Jordskeel sagde CHristus tilforn at skulle ske / paa huer eller atskililge
eder / end ocsaa for Apostlernes skyld / at de skulle icke gjøre dennem saadanne
Tanker / at Jerusalem skulle undergaa ved jordskel / oc der udofuer / alt for tilig
/ drage derfra førend Evangelii Prædicken var forrettet oc fuldendet.
- 350 Ligesom GUD derforé Jeremiæ 15. V. 3. haardeligen truer det Jødiske Folck /
som lefuede for det Babyloniske Fengsel / oc dend første Tempels forstyrrelse / i
det hand siger: Jeg vil hiemsøge dem med firehaande Plager: Huilcke saaledis
forklaris i det forgangne andet Vers: Dersom de sige til dig / huor skulle vi hen?
Da siig til dem / saa siger HERREN / dend som skal døe hans komer der til /
355 dend som skal til suerd / hand komer der til / dend som skal til Hunger hand
kommer der til: dend som skal til Fengsel / hand kommer der til; Saa forkynder
/ i lige maade ocsaa / Christus her tilforn / de opstøriske Jøder / som skulle lefue
for dend sidste Jerusalems oc Tempelens ødeleggelse / at der skal sendis oc
komme ofuer dennem adskillige svare Hoffuetplager: Huilcken Spaadoms
360 sandhed / som dend der aldrig slaar feil i huis hand siger tilforn / Udgangen oc
det som skeet er / saare grueligen oc jammerligen beskrefftede.
- Men alle disse Ting vare alleniste en begyndelse til større Wlycke / oc som til
deris Smerte der føde / etc. Om huilcket der talis Psal. 48. V. 7. Esa. 13. V. 7, 8.
- 365 Thi endog at disse nu opregnede Wlycker / vare i sig / oc ved sig sielf / svare oc
gruelige nock: Dog alligevel skulle der følge langt svarere oc skreckeligere derpaa
/ naar Byer skulle bestoldis / oc indtagis med strid oc stormende Haand; Oc det
effter dend Manering som de der føde / finde icke saa stor Smerte i Begyndelsen
370 / som de fornemme oc maa udstaa naar Barnet fødis til Verden.

Saa forstaais her da største Tuang som diszmidler Tijd skulle hendis Apostlerne

sielff / oc siden Jøderne i dend endelige Besioldning.

375

Oc herudoffuer sætter CHristus / effter disse aldmindelige / dend meenige
Mands Plager / som skulle være alle Jøderne tilfellis / oc skee for Jerusalems
ødeleggelse / omsider for det Fierde / nogle særdeelis oc synderlige Forfølgelser /
som skulle være Aposternis egne / i det hand siger: Da / nemlig nogen stund for
380 Ødeleggelsen / skulle de forraade eder til at plagis / ja / slaa eder ihiel tilmed /
efter S. Staphen / Act. 8.

Oc det giør hand / forrekommendis deris førbefattet oc indbildet Meening / saa
vel som ocsaa søde Drømme / om noget Verdsligt Rigis Lycksalighed oc Ære /
385 som de skulde haffue sig at forvente aff Christo / aff huilcken Indbildings
Bedaarelse / de kunde / aller-wbequemmeligste / dømmе oc slutte / at de
Wlycker CHristus nu haffde sagt tilforn / at skulle gaa for Jerusalems
Ødeleggelse / gick dennem intet an.

390 Thi for dend endelige Aarsags skyld / saa vel som ocsaa / at de icke uden ald
Formodning skulle offuerfaldis aff Gienvordighed / oc derudoffuer henfalde
udi Wtaalmodighed / haffde CHRistus tilforn sagt saadant at skulle skee / i det
hand siger Johan. 16. Versu 2: Dend Tjyd skal komme / at huer dend som
ihielslaar eder / skal meene / hand giør GUD en Dyrckelse: Huorudoffuer
395 Paulus ocsaa saaledis taler 1. Corinth. 4. versu 12. 13: Naar vi ilde tiltalis / da
velsigne vi: Naar vi forfølgis / da lijde vi det: Naar vi bespottis / da formane vi:
Vi ere bleffne som Skarn i Verden / oc et Affskum for alle Folck / indtil nu.

Ligesom hand ocsaa siger / om sin egen Person / 2. Corinth. 11. Versu 24. 25.
400 Jeg fick fem gange aff Jøderne Fyrretiffue Slag / et mindre. Jeg er tre gange
hudstrugen / en gang steened / Jeg haffuer lijdt tre gange Skibbrud / jeg haffuer
været Dag oc Nat i Hassens dybhed rc.

Men saaledis skulle Apostlerne derforuden bliffue hadede aff alle Folck / Jøder
405 saa vel som Hedninger / ligesom med deris HERRE CHRISTO tillige Johann.
7. versu 7, for hans Naffns skyld: Saa at huilcke de icke kunde ihielslaa / eller
imodstaa deris Prædicken oc Forsuarelse / dem skulle de dog hade / med
allerstørste Had.

410 Denne Propheties Fylde oc visse Sandhed / vijser oc lærer os klarligen
Apostlernes Gierninger / med dend hellige Kirckis Historier.

Thi udi Apostlernes Gierningers fierde Capittel versu 3, findis huorledis
415 Præsterne oc Tempelens Høffuiszmænd oc Saducæerne / som vare ilde tilfreds
med / at Apostlerne / Petrus oc Johannes, lærde Folcket / lagde Hænderne paa
dem / oc versu 7, skickede dennem siden for Raadet / oc spurde dennem ad /
aff huad Mact / eller i huis Naffn de gjorde saadant. Oc saa omsider versu 18
bøde / at de aldelis icke skulle lade sig høre / ey heller lære i JEsu Naffn.

420

Vdi det 5. Capittels 17 Vers / læse vi i ligemaade / huorledis dend ypperste Præst
oc alle de som vare med hannem bleffue fulde aff Nidkierhed / oc vers. 18 lagde
deris Hænder paa Apostlerne / oc kaste dem i et almindeligt Fengsel v. 27 /
stillede denem for Raadet v. 33 / oc hulde Raad at slaa dem ihiel / men
425 endeligen v. 40 sloge dem oc forbøde at de icke skulle tale i JEsu Nafn.

Oc saadanne flere Historier findis ocsaa antegnede i Apostlernes gierningers 6
Capit. V. 12 / oc Cap. 7. v. 58. Oc Cap. 8. v. 1, oc Cap. 9. v. 2. oc Cap. 12. V.
2.3: saa vel som ocsaa andre Steder.

430

Saa blef da S. Peder / efter dend Christen Kirckes Histories beskrifuelse / der
hand tilforn haffde lidt adskillige Forfølgelser / korsfæst til Rom / under
Nerone / saa hans Hofuet blef nedvent / men Benene opvente: Andreas i lige
maade korsfæst i Achaja: Jacobus Zebedæi Søn ihielslagen af Herode, Act. 11.
435 Johannes forjaget hen paa dend Øe Pathmos, Apocal. 1. v. 9: Phillippus steenet
ihiel: Bartholomæus staaet i Armæniæ By Albana: Matthæus halszhuggen i
Æthiopia: Thomas med Glaffuind oc Spitz igiennemstungen: Jacobus Alphæi
nedkast aff Tidningen paa Tempelet / steenet oc myrdet med en Offuerskreris
Sax: Judas Jacobi tagen aff Dage ved de ypperste Præsters Krafft oc Fyrighed i
440 Persia: Simon Cananæus hudstruget mange Dage / oc omsider kaarsfæst: Oc
Paulus, i ligemaade / efter hand var uddrefuen af Jødeland / ynckeligen oc
Martyrs vijs tagen aff Dage til Rom / under Nerone: Saa at dend første oc sidste
Apostel er der vederfarit cens Ret / oc saaledis endocsaa blefne huer andre lige i
saadan ære.

445

Herpaa fulde omsider / Ødeleggelsen sielf / aff Guds retferdige Vrede / efter
Trusel derom / Matt. 23. V. 34. &c. Om huilcket meere udtryckeligen er at læse
Luc. 19. V. 41 &c. Item Matth. 24. V. 15, som om en wformodende Wlycke for
mange atskellige / oc om fødselens Smerter paa det haardeste / med anden
450 Hunger oc Pest til med / v. 21: saavelsom ocsaa / saa stor Sathans Galenskab / at

dersom det icke hafde bleffuet hindret for de Vdvaldes skyld / haffde den
samme tijds Kircke oc Meenighed til Grund aldeelis bleffue ødelagt / i det alles
Salighed saaledis haffde bleffuet forhindret / om det hafde ellers været mueligt v.
455 22.

Efffterdi da Gud icke hafuer sparit dette sit udvalde Folck / som saaledis syndede
/ huorlunde skulle hand spare os / som af Hedenskabet ere kallede udi deris sted
om vi foracte haardeste Truseler i ligemaade: som det skrifuis til de Romere i det
460 11 Cap. V. 21.

Huorfore det er høveligen fornøden / at vi giøre Poenitentze udi tide / til voris
Siælis Salighed / men der er endnu tijd til beste / oc icke meene Verdens Ende oc
Besluttelse saaledis at være gaaen forbij / oc dend sidste Opstandelse nu længe
465 siden at være skied / med dem / om huilcke Apostelen haffuer skrefuit 2. Tim.
2. v. 18: paa det vi kunde bliffue Forsigtige aff fremmed Skade / oc derfor
Lycksalige.

Efffterat Christus saaledis hafde undervijst sine Apostler / om det / som skulde
470 gaa for Jerusalems Ødeleggelse / oc skulle være wfeylbare Kiendemercker oc
Tegn der til: Da begynder hand her at tale om noget / som skulle skee
derforuden / i dend Christen Kircke til Verdens Ende.

Thi der da andre Apostler vare tagne aff Dage / førend Ødeleggelsen skeede / da
475 bleff der noget til beste / ved Johannem Evangelist oc Theologum, oc andre saa
/ som Guds Kircke oc Meenighed kunde saais oc plantis aff / huilcken derfra
kunde udsprede offuer dend gandske Verden / men icke uden største Tuang.

Oc om dene Tvang spaar Christus / lige som i en hastig ofuerspring / i det hand
480 siger: Oc da skulle mange forarge sig / under forargelsens steen / ja saa gandske
obenbare / oc forraade den ene den anden / i den Meenighed / som blifuer
forsamlet / ocsaa af Hedninger / icke ude had oc afuinnd imellem sig sielf /
under saa mange oc saa store Martyrer / (som Ignatius, Polycarpus &c. Oc end
de første Bisper til Rom / i en lang Rad oc / met stor forbittrelse / som Matth.
485 10. V. 21.

Thi mange / naar de hørde det der vederfordis saadan en Christi bestandige
Bekiendere / skulle af Fryct for Had / Forfølgelse / Død oc Straff affalde fra
Troen / oc Christi Nafns bekiendelse / oc saaledis anstøde i Troens Løb / oc

Falde.

Oc disse / naar de ere blefne affældige / da skulle de bliffue til Forrædere /
førend deris Affald blifuer de Troende oc bestandige bekiendt oc kundbar / saa
495 de skulle ofuerantvorde dennem / naar de mindst tage sig vare / udi deres
Fienders Hænder / baade af stor had / som saadanne Affeldige pleye at hade
deris forrige Stalbrødre med / i det de ere deris Ordens argeste forfølgere: Saa oc
af fryct for Fare / i huilcken de befryctede / de for deris forrige Bekiendelse
skulde falde hen udi: Saa velsom ocsaa at de kunde bekomme Gunst hos
500 Forfølgerne / huilcke som pleyer at hafue saadanne Veirhaner oc wbestandige
misztænckt / fra huilcken Misztancke at de kunde dis bedre dennem / da ville de
tredskeligen siunis Ifrige nock.

Herefter legger hand der til for det andet (i saadan en kort forfattelse paa en heel
505 lang Historie) at mange falske Propheter skulle opveckis imod dend store
Prophete Christum / oc skulle bedrage mange / som oc Paulus det hafuer
antegnit 1. Tim. 4. v. 1 / oc 2. Tim. 3. v. 1. etc. Item Petrus 2. Pet. 2. v. 1. etc.
Huorudofuer der ocsaa meden S. Hans endnu lefuede / begynte at opkomme
mange Antichristi tilmed. 1. Joh. 2v. 18.

510 Christus hafde talit / tilforn i det femte Vers besynderligen om dem som
opstode iblant Jøderne for Jerusalems Ødeleggelse / oc loffuede dennem en
Legemlig Befrielse fra de Rommers Mact: Men her taler hand om de Propheter
oc Kettere som skulle opstaa midt iblant de Christnes Forsamling / oc anrette
515 derforuden i dend Christen Kircke Tuedract oc Forargelse / imod dend
Lærdom / som Christus oc Apostlerne hafde lærdt / oc forderfue saare
skadeligen same sunde Lærdom med Jødiske / Hedenske oc Katterske
Meeningers Surdey.

520 Men saadanne vare foruden andre / Ebion oc Cerinthus, Item Marcion, i
samme første Tjd, oc efter Constantinum, siden ocsaa / Arius, Pelagius, &c.
Item. Nestorius, Photinus oc andre etc. Som i disse siste Dage / foruden
Jesuviter / en saare stor hob / end effter Aabenbarings Bog at acte.

525 I midler Tjd skal det være voris Trøst / som skulle flitteligen tage os vare / at vi
icke bedragis aff falske Propheter / oc det dermed / at vi prøffue Aanderne / om
de ere aff Gud / 1. Johan. 4. v. 1., at saadanne falske Propheter sigis at skulle
forføre mange / men dog icke alle.

530

Thi GUD bevarer sig altid en hellig Sæd / saavel udi / saa got som / almindelige
Forførelser / som udi store oc jammerlige Forførelser / som vi kunde læse i dend
første Kongernes Bogs 19. Capittel v. 18, oc udi Skriffuelsen til de Rommere
cap. 11. V. 6.

535

Men for det Tredie legger hand her til / at fordisaa dend Wretferdighed skal
bliffue mangfoldig / under den wretferdige Frafaldere oc Mahomet til med /
etc.

540 Da skal den sande Kierlighed bliffue kold i mange / som tilforn bestode sig vel /
dog icke blefue bestandige indtil Enden / huilcket er endeligen fornøden til
dend visse Salighed.

Oc her forstaais ved Wretfærdighed alle slags grofue Synder / bedrefne imod
545 den første oc anden Tafle i de ti Guds Bud / efterdisaa Synden er det som skeer
imod Guds Low 1. Joh. 4. 3. Ligesom ved Kierlighedsens Kuld / som skulle
opkome af saadan Wretfærdigheds mangfoldiggjørelse / forstaais dend sande
Gudfryctigheds udsluckelse i manges Hierter / eftersom Kierlighed er Lowens
opfyldelse oc Ende Matth. 22 v. 40. Rom. 13 V. 8/1. Tim 1 v. 5.

550

Oc saaledis hører herhid alle de Skriftens Sprock / i huilcke Apostlerne klage saa
bedrøfueligen om Menniskens Ondskab / som tager saa meget ofuerhaand
Rom. 3. v. 8 / 1 Corinth. 5 v. 1. 2 Thess. 2. v. oc Cap. 3 v. 2 etc. 2. Petr. 3. v. 3. /
endocsaa efter Christi allevisseste Spaadom oc beske Klagemaal Luc. 18 v. 7 / oc
555 Matth. 24 v. 37. Luc. 17. V. 26/28/30.

Saa er oc dette det Fierde / som om en naadig Forjettelse dismidler tid om det
Rigens Evangelium / under dend allerstørste Konge JEsu Christo / at det skal
predickis / imod alle Fienders Mact / oc dend gandske Vredens Ondskab ofuer
560 det gandske Jorderige / i huor haardelige Forfølgerne endocsaa ville strebe der
imod.

Thi til dend Ende hafde hand tilforn udsent Apostlerne uden for Jødeland / til
alle slags Hedninger som icke ville forskiude motvilligen saadan en Naade /
565 endocsaa i yderste Grendser i Verden / oc en huers ringeste Stat: alle saadanne
Hedniske Folck til et Vidniszbyrd / Marc. 13. V. 10. Coloss. 1. versu 6. 1. Tim.
3. v. 16.

570 Her paa slutter hand omsider / at Enden sielf da skulde komme til fulds /
førend hans vilde atter komme igien / i det 15. Nu efterfølgende Vers / at vjse
end ydermere Suar til dend første Part / af det som Apostlerne hafde spurt af /
om Jerusalems ødeleggelse.

575 Som hand vilde saa meget sige: Ligesom dend CHristi Trusel / om Jerusalems
Ødeleggelse / lod sig omsider tilsiuene / for en heel visse Prophetie; Saa skal oc
dend anden / om Verdens Ende / vorde lige saa vis / saa vi icke skulle tuifle aff
Tryghed oc Ondskab / med dennem / som Petrus taler om 2. Pet. 3. V. 3 4. &c.
Men heller visseligen forvente / som tro Tienere / altid / dend ærefulde Christi
580 Tilkommelse / som vor HERre her ocsaa minder der paa / Matth. 24. Versu 42:
efter de diszmidler Tijd / ved vor HERris Aandelige Tilkommelse / ere opliuste
med dend kraftige Naade / oc saaledis blefne ny Creaturer.

At der saa skeer en Endeknude oc Beslutning paa alle Ting / oc dend store
585 Gudfryctigheds Hemmelighed / uden all modsigelse blifuer opfyldt / om
huilcken Paulus skreff 1. Tim. 3. v. 16. Som er / at Gud er aabenbaret i Kiød / er
Retferdiggiort i Aand / eet aff Engle / prædicket iblant Hedninger / troet i
Verden / optagen i Ære og Herlighed.

590 Med huilcken voris CHristo / at vi omsider ocsaa maa optagis til med / gifue
Faderen / Sønnen oc dend Hellig-Aand / saaledis een sand Gud til at løfues oc
prijses aff de Hellige i all Evighed.

AMEN.

595

Kilde

Manuskript taget fra Bede Dage. Af Matthiæi 24 Capitel / fra det j. Vers til det 15 / Saa vel som ocsaa
Lucæ 17 Cap. Fra det 20 Vers til det 9 Vers i det 18 Cap. Som skulle holdis / neget Guds hielp / offer
Danmark oc Norge / rc. Dens 5. 6 oc 7 Martii, Efter vor Allernådigste Herris oc Konnings / Konning
CHRISTIAN IV. Rc. Hellige oc Christelige Forordning oc Befaling / Med H. P. R. eenfoldige oc korte
600 Forklaring / For Guds Ords Tienere / oc andre / til Verdens Endis andectige ofuerveyelse / sand
Omvendelse / oc Guds Nafns evige ære. I Kiøbinghafn / hos Melchior Martzan. Aar 1639. efter aftale med
udgiveren.

Kildetype

Dokumentation i bogværk

Tags

605 Første tekstrække, Prædiken, Prædikener fra 1600-tallet

URI

610

615

620

625

630

635

640

645